č. j.: 7 A 563/2002 – 24

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Václava Novotného a soudkyň JUDr. Ludmily Valentové a JUDr. Brigity Chrastilové v právní věci **žalobce J. L.,** proti **žalované České správě sociálního zabezpečení,** Křížová 25, 225 08 Praha 5, o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 27. 9. 2002, č. j. xx, **takto:**

I. Rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 27. 9. 2002, č. j. xxx, **se zrušuje** pro nezákonnost **a vrací se** správnímu orgánu k dalšímu řízení.

II. Účastníkům řízení **se** náhrada nákladů **nepřiznává.**

Odůvodnění:

Žalovaná vydala dne 27. 9. 2002 rozhodnutí, jímž zamítla žádost žalobce o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního boje za osvobození, politickým vězňům a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů (dále jen „zákon“). Své rozhodnutí odůvodnila žalovaná tím, že nárok za dobu od 10. 9. 1983 do 21. 3. 1984, jak byl uplatňován, nevznikl, protože po zrušení odsuzujícího rozhodnutí č. j. 3 Rt 104/90 – 19 ze dne 21. 3. 1993 vydaného Okresním soudem v Ústí nad Orlicí bylo řízení na podkladě původní obžaloby zastaveno nebo přerušeno z důvodu amnestie. Protože do 15 dnů ode dne právní moci tohoto rozhodnutí nepožádal žalobce podle ustanovení § 15 odst. 3 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, aby bylo v řízení pokračováno, nebylo o vině a trestu rozhodnuto, a protože žalovaná není oprávněna si o této předběžné otázce učinit

úsudek sama, nemůže na uvedenou dobu pohlížet jako na dobu neoprávněného výkonu trestu odnětí svobody.

V opravném prostředku podaném proti tomuto rozhodnutí se žalobce domáhá přiznání jednorázové peněžní částky, když uvádí, že zastavení trestního stíhání po zrušení původního rozsudku nemůže těmto osobám způsobovat finanční újmu podle jiného zákona, když zákon, podle něhož vzniká politickým vězňům nárok na poskytnutí jednorázové peněžní částky, stanoví úplné nebo částečné zrušení rozhodnutí o věznění podle zákona č. 119/1990 Sb. nebo zákona č. 198/1993 Sb., nikoliv vydání nového rozsudku.

Z obsahu správního spisu je zřejmé, že poté, kdy žalobce uplatnil nárok dne 3. 9. 2001 u Okresní správy sociálního zabezpečení v Ústí nad Orlicí z titulu politického vězně, se dokazování prováděné žalobcem zaměřilo právě na zjištění skutečností týkajících se splnění podmínek stanovených zákonem, a to zejména pokud jde o podmínku existence zrušujícího rozhodnutí podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů. Bylo zjištěno, že Okresní soud v Ústí nad Orlicí vydal dne 6. 11. 1992 pod č. j. 3 Rt 104/90 – 17 usnesení, jímž k návrhu na přezkumné řízení podle ustanovení § 4 zákona č. 119/1990 Sb. zrušil podle ustanovení § 14 odst. 1 písm. e/, f/ v celém rozsahu rozsudek Okresního soudu v Ústí nad Orlicí ze dne 13. 8. 1981, č. j. 3 T 380/81 – 40, včetně navazujících rozhodnutí. V daném případě šlo o skutek, který byl posuzován jako trestný čin útoku na veřejného činitele podle ustanovení § 156 odst. 2 trestního zákona, za něž byl žalobce odsouzen k trestu odnětí svobody 9 měsíců s podmíněným odkladem výkonu trestu na zkušební dobu 2 roky. Usnesením téhož soudu se dne 21. 1. 1993, č. j. 3 Rt 104/90 – 19, bylo zastaveno trestní stíhání pro shora uvedený skutek podle ustanovení § 156 odst. 2 trestního řádu, a to v důsledku amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 1990 (článek V. písmeno a/). Podle potvrzení vystaveného Vězeňskou službou ČR ze dne 20. 6. 2000 žalobce trest odnětí svobody v době od 10. 9. 1983 do 21. 3. 1984 i vykonal.

Žaloba je důvodná.

Podle ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb., zákon se dále vztahuje na občany České republiky, kteří byli vězněni mezi 25. 2. 1948 a 1. 1. 1990 a u kterých bylo rozhodnutí o jejich věznění zcela nebo částečně zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů nebo podle zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu (dále jen „politický vězeň“). Podle ustanovení § 4 odst. 4 zákona celková doba věznění se politickým vězňům sčítá. Při částečné změně odsuzujícího soudního rozhodnutí se počítá jen rozdíl mezi tresty vykonanými na základě původního rozsudku a stanovenými přiměřenými tresty nebo tresty nově uloženými. Podle ustanovení § 5 odst. 4 zákona výše jednorázové peněžní částky pro politického vězně při věznění kratším než 1 rok, trvajícím však alespoň 3 měsíce, činí 60 dní.

V daném případě žalovaná poukázala zejména na nález Ústavního soudu č. I. ÚS 402/98, který se zmiňuje o tom, že zásadním ustanovením, které upravuje postup při rehabilitaci osob v přezkumném řízení, je ustanovení § 15 zákona č. 119/1990 Sb., podle něhož po právní moci rozhodnutí o zrušení odsuzujícího rozsudku soud pokračuje v řízení na podkladě původní obžaloby. Důvod, proč zákonodárci zvolili tento způsob rehabilitace je ten, že teprve v dalším řízení lze posoudit míru trestnosti spáchaného skutku a určit tak rozsah případných nároků na hmotné odškodnění. Pokud osoba, u které byl v přezkumném řízení zrušen odsuzující rozsudek a trestní stíhání bylo zastaveno z důvodu amnestie prezidenta republiky, nevyužila svého práva požádat o pokračování v trestním řízení,

připravila se tak o možnost prokázat před soudem míru své viny za spáchání žalovaných skutků a dosáhnout případně úplného nebo částečného zproštění obžaloby. Žalovaná poukázala na shodný závěr Nejvyššího soudu České republiky, a to zejména rozhodnutí sp. zn. 25 Cdo 1096/99 a sp. zn. Rc 50/2000, podle kterých v případě, že po zrušení odsuzujícího rozsudku v rehabilitačním řízení je poškozený zproštěn obžaloby z jednoho či více trestných činů a pro další skutek bylo jeho trestní stíhání zastaveno v důsledku amnestie prezidenta republiky, náleží mu odškodnění za tu část trestu odnětí svobody, která se rovná rozdílu mezi trestem vykonaným na základě původního rozsudku a trestem, který by byl uložen za skutek, na nějž se vztahuje amnestie, nebýt této amnestie. Žalovaná má tedy za to, že byl-li v přezkumném rehabilitačním řízení zrušen odsuzující rozsudek a následně trestní stíhání zastaveno z důvodu amnestie prezidenta republiky a žalobce netrval na projednání věci, nebylo rozhodnuto o jeho vině či případném zproštění obžaloby, nesplňuje podmínku pro poskytnutí jednorázové peněžní částky.

S touto argumentací se soud neztotožňuje. Především je třeba si uvědomit, že nález Ústavního soudu se týká řešení jiné problematiky, a to zda byl správný postup Okresního soudu v Chebu, následně Krajského soudu v Plzni a Nejvyššího soudu ČR při rozhodování o žalobě proti ČR – Ministerstvu spravedlnosti o zaplacení náhrady podle ustanovení § 23 odst. 3 zákona č. 119/1990 Sb. V tomto případě byl aprobován závěr obecných soudů o tom, že vyhovění žalobě brání samotné ustanovení § 23 odst. 3 zákona o soudní rehabilitaci, jakož i ustanovení § 5 odst. 2 a § 6 odst. 3 písm. b/ zákona č. 58/1969 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím orgánu státu nebo jeho nesprávným úředním postupem. Ústavní soud především zdůraznil, že v případech zrušení odsuzujícího rozsudku podle oddílu třetího (ustanovení § 4 a násl.) je hmotné odškodnění takto rehabilitované osoby vázáno na zproštění obžaloby nebo uložení tzv. zbytkového trestu (ustanovení § 23 zákona). Samotný zákon č. 58/1969 Sb. tehdy vyloučil z práva na náhradu škody způsobené rozhodnutím o vazbě nebo rozhodnutím o trestu (ustanovení § 5 a § 6) osoby, proti nimž bylo pozdější trestní stíhání zastaveno jen proto, že byla udělena milost, nebo že po právní moci původního rozsudku byla udělena amnestie vztahující se na čin, za nějž byl původní trest uložen. Podstata věci spočívá tedy v tom, že zákon o rehabilitaci přímo váže poskytnutí odškodnění na podmínku zproštění obžaloby (ustanovení § 23 odst. 3 zákona č. 119/1990 Sb.). Ze zákona nevyplývá, že by tento způsob uplatnění nároku na získání odškodnění měl být využit v budoucnu pro jiné nároky (a že by neexistence zprošťovacího rozhodnutí soudu měla mít dopad na nároky, jež případně vzniknou v budoucnu podle jiných právních předpisů). Ústavní soud v jiném nálezu II. ÚS 187/2000 ve vztahu k zákonu č. 119/1990 Sb. uvedl, že záměrům rehabilitace nelze bránit pozitivně právním dogmatismem při výkladu právních norem. Rehabilitační předpis je zapotřebí s ohledem na jejich smysl a účel interpretovat extenzivně ve prospěch postižených osob. Na rozdíl od restitucí majetku takový výklad nemůže vést k nepřípustným zásahům do práv osob. Soud má za to, že charakter předpisů, jež si kladly za cíl poskytnout jednorázovou peněžní částku, jako formu odškodnění, okruhu účastníků národního boje za osvobození podle ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 255/1946 Sb. postupem vydávaných zákonů č. 217/1994 Sb., č. 39/2000 Sb. a č. 261/2001 Sb., rovněž nelze vykládat způsobem, jež by upřednostňoval pozitivně právní dogmatismus a případné legislativní nedostatky tohoto zákona překlenout výkladem vedoucím k tíži oprávněných osob. Jestliže zákon nespojil podmínku přiznání nároku s požadavkem zproštění obžaloby, nelze tuto absenci nahrazovat výkladem per analogiam legis za situace, kdy odškodnění podle zákona č. 261/2001 není jakkoliv vázáno na případné dřívější vyplacení odškodnění podle zákona č. 119/1990 Sb., resp. jiných zákonů týkajících se rehabilitací. Nelze tedy, než zjistit, zda bylo rozhodnutí o věznění zcela nebo částečně zrušeno podle zákona o soudní rehabilitaci bez dalšího.

Z uvedených důvodů soud postupoval podle ustanovení § 76 odst. 1, odst. 4 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní a napadené rozhodnutí pro nezákonnost zrušil, když v dalším bude žalovaná vázána právním názorem vysloveným shora o tom, že je v tomto případě dostačující pravomocné rozhodnutí o zrušení věznění podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, bez vazby na případné vydání zprošťujícího rozhodnutí příslušného soudu. Není-li tedy pochybnost o věznění žalobcově, pak nestojí nic v cestě přiznání nároku ve smyslu tohoto zákona ve výši odpovídající podmínkám, které jsou stanoveny v ustanovení § 5 zákona.

Náhrada nákladů řízení nebyla přiznána žádnému z účastníků s ohledem na skutečnost, že žalobci žádné náklady podle obsahu soudního spisu nevznikly a také o jejich úhradu nežádal (§ 60 odst. 7 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku nejsou opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3 s. ř. s.).

V Brně dne 29. května 2003

JUDr. Václav N o v o t n ý
předseda senátu